

Respons

Irak: Situasjonen for sunnimuslimer i Basra

- Hva slags angrep er sunnimuslimer i Basra utsatt for?
- Hvor hyppig forekommer slike angrep?
- Hvem står bak angrepene?
- Hvem rammes?
- Har myndighetene iverksatt noen tiltak for å bedre sikkerheten i de områdene man typisk finner mange sunnier (al-Khasib, al-Zubeyr osv.)?
- Har sunnimuslimene selv organisert noen form for beskyttelse av sine områder, dannet militser eller mer uformelle væpnede grupper til å kontrollere hvem som kommer inn i nabolag befolket av mange sunnier?
- Rammes sjiamuslimer av tilsvarende vold som sunnimuslimene?
- Hvor mange sunnier bor nå i Basra, og hvor bor de fortrinnsvis?
- Hvilke provinser flykter sunnimuslimene fra Basra til, og hvordan er situasjonen deres der?

Innledning

Basra er en sjiadominert provins i Sør-Irak med om lag 2,4 millioner innbyggere (NCCI 2015). Sikkerhetssituasjonen i Basra skiller seg fra den i Bagdad og andre sentralirakiske provinser ved at voldsnivået er lavere. Det forekommer sporadiske bombeangrep i provinsen, men ISIL har ikke samme spillerom her som i Sentral-Irak. På tross av dette er provinsen preget av generell høy kriminalitet og økende grad av stammekonflikter (Taher 2016a; Taher 2016b; Al-Jaffal 2016).

Den regulære myndighetsbaserte ordensmakten, som politi og hærstyrker, har begrenset innflytelse og kapasitet i Basra (OSAC 2016). Selv om ordensmakten foretar mange arrestasjoner av antatt kriminelle og terrormistenkte, sier det mer om kriminalitetens utbredelse enn politiets effektivitet. Det er først og fremst militsene, mange av dem med nær tilknytning til politiske partier, som uformelt dominerer maktforholdene i provinsen (al-Jaffal

2016; Abdul-Ahad 2016). Kriminell virksomhet og klanfeider setter sitt preg på sikkerhetssituasjonen.

Enkelte militers strenge syn på moralske normer og verdier utløser også en del voldshendelser. Den siste tiden har seks kaféer i Basra by blitt bombet angivelig fordi de har kvinnelige servitører (Taher 2016b). Kafé-eiere har blitt truet med døden om de ikke slutter å ansette kvinner.

Religiøse ledere, militser og politiske partier forbyr også salg av alkohol, moderne hårfrisyrer på unge menn og trendy hijaber for unge kvinner (Taher 2016b).

Tidligere i år (26. mars 2016) ble en mann som solgte CD-er drept i Basra (Iraq Body Count 2016).

En kilde i UNHCR uttalte i mars 2016 til Lifos og Landinfo at sikkerhetssituasjonen gradvis blir dårligere i provinsen (representant for UNHCR i Basra, skype-samtale mars 2016).

Denne responsen vil imidlertid ikke omhandle den generelle sikkerhetssituasjonen i provinsen, men situasjonen for den sunnimuslimske arabiske befolkningen som er bosatt der.

Angrep mot sunnimuslimer i Basra

I siste halvdel av 2013 tiltok den sekteriske volden mot sunnimuslimer i Basra. Dette sammenfalt med en generell voldsøkning i hele landet. Til forskjell fra situasjonen i 2008, da sunnimuslimer sist gang var spesielt utsatt i Basra, og volden i hovedsak rammet sunnier generelt, rammet volden nå i større grad mer prominente personer, som religiøse sheiker. UNAMI, som jevnlig rapporterer på menneskerettighetssituasjonen i Irak, skrev i sin rapport for siste halvår av 2013 (UNAMI HRO & OHCHR 2014a) at det antakelig var store mørketall over antall drepte fordi media og sikkerhetsstyrkene la et lokk på hendelsene. Myndighetene i Basra hevdet at 22 personer ble drept i Basra og Nasseriya i perioden 6.-20. september¹. Selv om Basra Sunni Endowment, stiftelsen som styrer sunnimuslimenes helligdommer i provinsen, bekreftet dette tallet, har andre kilder overfor UNAMI ment at langt flere ble drept i løpet av siste halvår av 2013 (UNAMI HRO & OHCHR 2014a, s. 21).

I tillegg til drap, ble sunnier også utsatt for skriftlige drapstrusler og bortføringer. Den 23. juli 2013 ble et hjem i et sunniområde i Fao distrikt, ca. 90 kilometer sør for Basra by, raidet av en gruppe bevæpnede menn (UNAMI HRO & OHCHR 2014b, s. 20). Fjorten unge menn ble påført bind for øynene og bortført. Mens enkelte vitner mente at bilene mennene ble bortført i tilhørte den irakiske hæren, var andre av den oppfatning at bilene tilhørte militser. Mennene ble angivelig tatt med til et ukjent sted og torturert under forhør om sine holdninger til ISIL og «terrorister». Alle 14 ble løslatt etter to dager. Noen av mennene og deres familier forlot Irak umiddelbart etter denne hendelsen.

Den 26. oktober 2013 ble to kjente religiøse sheiker kidnappet av menn ikledd sikkerhetsstyrkenes uniform. Sheikene ble funnet drept en måneds tid senere (UNAMI HRO & OHCHR 2014a, s. 21).

Den anstrengte situasjonen ledet til at rundt 160 sunnimuslimske familier flyktet fra Basra provins, ifølge lederen for Basra Sunni Endowment (UNAMI HRO & OHCHR 2014a, s. 21).

¹ I UNAMIs rapport for januar-juni 2014 (UNAMI HRO & OHCHR 2014b, s. 5, fotnote 18) hevdes det at minst 25 personer ble drept i ulike skyteepisoder i perioden juli-september 2013.

Volden avtok noe mot slutten av året, men tiltok igjen i 2014, i kjølvannet av ISILs erobringer i Ninewa og andre sentralirakiske provinser.

I ukene etter lokalvalget den 30. april 2014 ble flere sunnimuslimer drept i antatt sekterisk motiverte angrep i Basra provins (UNAMI HRO & OHCHR 2014b, s. 5). De fleste drapene fant sted mellom 10. og 14. mai, men noen ble drept i juni også.

Den 13. juli 2014 ble fem sunnimuslimske menn i alderen 18-19 år kidnappet i Abu al-Khaseeb-distriktet av ukjente gjerningsmenn, angivelig på grunn av mistanke om ISIL-sympati (UNAMI HRO & OHCHR 2014c, s. 24).

Den 17. juli 2014 ble en mann i samme distrikt skutt og halshugget i sitt hjem rett foran øynene på sin egen familie (UNAMI HRO & OHCHR 2014c, s. 24). Mannen jobbet som ingeniør i et oljefirma, og familien var vel integrert i nærmiljøet. Naboene mente han ble drept fordi han var sunnimuslim. Soldatene som bevoktet et sjekkpunkt i nærheten, reagerte angivelig ikke på skuddet som ble avfyrt, og heller ikke da en fra nærmiljøet brakte liket av mannen til sjekkpunktet for å informere soldaten på post.

Den 1. januar 2015 ble tre sunnimuslimske religiøse sheiker drept og to såret da de ble angrepet mens de kjørte tilbake til Zubeir etter å ha vært i et møte i Basra (Mohammed 2015). Det antas at det var sjiamuslimske militsmedlemmer som sto bak, selv om lokale myndigheter la skylden på ISIL (Mohammed 2015; Middle East Eye 2015).

Den 17. april 2015 ble en sunnimuslimsk sheik skutt og drept foran sitt eget hus i Sankar landsby i Abu al-Khaseeb-distriktet. Sheiken var en prominent person i sitt lokalmiljø og hadde angivelig tjenestegjort i etterretningen under Saddam Husseins regime (UNAMI HRO & OHCHR 2015, s. 31).

I 2016 har det vært færre rapporterte voldsaksjoner mot sunnimuslimer i Basra. Blant de rapporterte hendelsene Landinfo har notert seg fra Iraq Body Count, en FN-kilde², OSAC (Det amerikanske utenriksdepartementets Bureau of Diplomatic Security) og andre nyhetsmedier, fremkommer følgende:

- 9. august: En sivil sunnimuslimsk araber ble skutt og drept av uidentifiserte menn nær sitt hus i Abu al-Khaseeb-distriktet, sør i Basra provins. I henhold til en kilde, ble mannen skutt av sjiamuslimske militsmedlemmer av sekteriske årsaker (FN-kilde 2016c).

Av andre rapporterte hendelser fra Basra, fremkommer imidlertid ikke offerets religiøse tilhørighet:

- 12. juli: En alkoholselger ble drept i Basra by da en bombe eksploderte nær huset hans. Antatt motiv for drapet var at han solgte alkohol i hemmelighet fra huset sitt (FN-kilde 2016a).
- 15.-21. juli: En kvinne ble funnet drept i Zubair-distriktet, vest i Basra provins. Man antar at motivet for drapet var æresrelatert (FN-kilde 2016b). Kvinnens religiøse tilhørighet er ikke oppgitt.
- 15.-21. juli: En dommer ble drept av uidentifiserte gjerningsmenn. Dommerens religiøse tilknytning er ikke oppgitt.

² Dette er ukentlige rapporteringer som ikke er offentlig tilgjengelige.

Iraq Body Count (2016) har totalt registrert 36 sivile dreptes så langt i 2016 (frem til 5. september). De fleste drapene har skjedd i Basra by eller andre sjiadominerte områder av provinsen. Fire av drapene har skjedd i Zubair og Abu al-Khaseeb.

Hvor hyppig forekommer angrep mot sunnimuslimer?

Etter en gjennomgang av rapporteringer fra UNAMI HRO, Iraq Body Count og diverse internasjonal presse og engelskspråklig irakisk presse i løpet av 2016, fremkommer det at angrep mot sunnimuslimer i Basra i dag forekommer sporadisk og ikke hyppig. Det må likevel tas høyde for at det kan være underrapportering på slike hendelser.

Hvem står bak angrepene?

Selv om man sjelden vet identiteten til gjerningsmennene, fremgår det ofte av rapporteringene at volden som har funnet sted mot sunnimuslimer i Basra gjennom de siste årene, begås av personer med tilhørighet til militsene. I noen tilfeller står kriminelle nettverk bak volden, men disse kan ha en samhörighet med militser.

Hvem rammes?

På bakgrunn av de rapporterte voldshendelsene mot sunnimuslimer fra 2013 til i dag, kan det se ut til at personer som utfordrer militsmedlemmene og deres syn på religiøse normer, er særskilt utsatt. Det samme er tilfellet for unge menn som mistenkes for ISIL-tilknytning eller annen terrorvirksomhet. Ellers er det fortsatt grunn til å tro at også personer med militær- eller etterretningsbakgrunn fra Ba'th-regimet, kan være utsatt.

Har myndighetene iverksatt noen tiltak for å bedre sikkerhet i de områdene man typisk finner mange sunnier (al-Khasib, al-Zubeyr osv.)?

Etter en drapsbølge i Basra i januar i år, forsterket myndighetene i Bagdad sikkerheten ved å sende inn flere soldater til byen (OSAC 2016). Målet var bl.a. å dempe stammekonfliktene. Som et ledd i dette arbeidet, iverksatte man tiltak for å fjerne våpen fra klanene. Dette lyktes imidlertid ikke i stor grad, og etter en uke ble halvparten av soldatene sendt tilbake til Bagdad. Sikkerhetsforsterkningen gjaldt ikke spesielt for disse to nevnte distriktene, men for Basra provins generelt. Landinfo har ikke funnet informasjon om at det er satt inn ekstra tiltak i Khaseeb eller i Zubair, der de fleste sunnimuslimene bor.

Har sunnimuslimene selv organisert noen form for beskyttelse av sine områder?

Dette har det ikke lyktes Landinfo å finne informasjon om. Hver provins har en militær kommando, som Basrah Operations Command, og hvert distrikt en egen sikkerhetskomité, som Zubair Security Committee.

Rammes sjiamuslimer av tilsvarende vold som sunnimuslimene?

Sjiamuslimer rammes også av vold i Basra. Som nevnt innledningsvis, er mye av volden i Basra motivert av kriminelle handlinger eller feider mellom klaner. Bakgrunnen for ulike voldshendelser er ikke alltid lett å identifisere ut fra de rapporteringene som foreligger, men

selv personer fra de største militsene kan bli drept. Et eksempel på dette fant sted 25. juni 2015 da to personer fra Asayib Ahl al-Haq (AAH) ble skutt og drept i Basra (UNAMI HRO & OHCHR 2016, s. 27). Begge hadde tidligere vært politimenn i Mosul, men gikk over til AAH etter ISILs erobringer i nord. Bakgrunnen for drapene er ikke kjent.

Den 29. juni 2015 ble tre menn funnet drept i Gbasi-området øst for Basra by. Motivet for drapene er ikke kjent, men ofrene, som var blitt skutt i bakholdet, var iført håndjern og bind for øynene (UNAMI HRO & OHCHR 2016, s. 27). Denne drapsmetoden vitner om at militser står bak.

Sjiamuslimer utsettes også for sporadiske bombeangrep. Et bombeangrep fant sted ved havnen Um Qassar den 18. mars 2015. Fem personer ble drept og minst fem ble såret. Den 6. oktober 2015 ble 10 sivile drept og 25 såret som følge av et bombeangrep i Zubair, vest for Basra by. Angrepet gjorde også stor materiell skade på butikker og biler. ISIL tok på seg ansvaret for begge aksjonene og hevdet motivet var å ramme sjiamuslimer (UNAMI HRO & OHCHR 2016, s.15).

Hvor mange sunnier bor nå i Basra, og hvor bor de fortrinnsvis?

Ifølge lederen for Sunni Endowment i Sør-Irak, Abd Al-Karim Al-Khazraji (som gjengitt i UNHCR 2006, s. 8, fotnote 22), sank andelen sunnimuslimer i Basra fra 40 prosent til 14-15 prosent i løpet av de tre første årene etter regimeskiftet i 2003. Landinfo har ikke funnet nyere tall, men det er grunn til å tro at andelen har sunket ytterligere på grunn av den sekterisk motiverte volden rettet mot sunnimuslimene.

Den resterende sunnimuslimske befolkningen i Basra bor i hovedsak i byen al-Zubayr, sørvest for Basra og i Abu al-Khaseeb, ved elven Shatt al-Arab sørøst for Basra by.

Hvilke provinser flykter sunnimuslimene fra Basra til, og hvordan er situasjonen deres der?

IOM oppdaterer hver måned en oversikt over antall internt fordrevne i Irak. Der fremkommer det detaljert informasjon om tidspunkt for flukten, hvilke områder de fordrevne flykter til, og om returer. I denne databasen, Displacement Tracking Matrix (DTM), finnes det ingen indikasjoner på at det er noen flukt fra Basra. Derimot er Basra destinasjon for i overkant av 10 000 internt fordrevne irakere (1700 familier) per 1. september 2016. Disse kommer i hovedsak fra provinsene Ninewa, Salah al-Din og Anbar.

I en av databasens tabeller, som viser antall internt fordrevne per provins og hjemprovins (IDPs by governorate of displacement and governorate of origin), så finner man at IOM ikke har registrert noen internt fordrevne fra Basra i noen av Iraks provinser. Dette behøver ikke å bety at det ikke er noen som flytter fra Basra til andre provinser, men at de i hvert fall ikke har blitt registrert som internt fordrevne.

Det kan derfor være grunn til å tro at sunnimuslimer som forlater Basra, velger å flykte til utlandet framfor å søke tilflukt andre steder i Irak.

Om Landinfos responser

Utlendingsforvaltningens fagenhet for landinformasjon (Landinfo) innhenter og analyserer informasjon om samfunnsforhold og menneskerettigheter i land som Utlendingsdirektoratet (UDI), Utlendingsnemnda (UNE) og Justis- og beredskapsdepartementet har behov for kunnskap om.

Landinfos responser er basert på opplysninger fra nøyte utvalgte informasjonskilder, og kan bygge på både skriftlig og muntlig kildemateriale. Opplysningene er behandlet i henhold til [anerkjente kvalitetskriterier for landinformasjon](#) og [Landinfos retningslinjer for kilde- og informasjonsanalyse](#).

En respons er et svar på konkrete spørsmål som saksbehandlere i utlendingsforvaltningen har stilt Landinfo, og er ikke ment å være utfyllende redegjørelser for et tema. Responsene er utarbeidet innenfor korte frister, og kildegrunnlaget er ikke alltid like bredt som i våre temanotater.

Landinfo er en faglig uavhengig enhet, og informasjonen som presenteres, kan ikke tas til inntekt for et bestemt syn på hva praksis bør være i utlendingsforvaltningens behandling av søknader. Landinfos responser gir heller ikke uttrykk for norske myndigheters syn på de forhold og land som omtales.

Referanser

Skriftlige kilder

- Abdul-Ahad, G. (2016, 4. juli). Basra after the British: division and despair in Iraq's oil boomtown. *The Guardian*. Tilgjengelig fra <https://www.theguardian.com/cities/2016/jul/04/basra-british-iraq-oil-boomtown-legacy-chilcot-saddam> [lastet ned 8. september 2016]
- FN-kilde (2016a, 14. juli). Ukentlig rapportering, 8.-14. juli 2016. Rapporteringen er ikke offentlig tilgjengelig.
- FN-kilde (2016b, 21. juli). Ukentlig rapportering, 15.-21. juli 2016. Rapporteringen er ikke offentlig tilgjengelig.
- FN-kilde (2016c, 11. august). Ukentlig rapportering, 5.-11. august 2016. Rapporteringen er ikke offentlig tilgjengelig.
- IOM, dvs. International Organization for Migration (2016). *Displacement Tracking Matrix*. Bagdad: IOM. Tilgjengelig fra <http://iraqdtm.iom.int/IDPsML.aspx> [lastet ned 8. september 2016]
- Iraq Body Count (2016). *Database: Recent events / Incidents*. Oxford: Iraq Body Count. Tilgjengelig fra <https://www.iraqbodycount.org/database/recent/> [lastet ned 8. september 2016]
- Al-Jaffal, O. (2016, 2. mars). Abadi outgunned in fight to disarm tribes. *Al Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/03/iraq-basra-tribes-fighting-disarmament.html> [lastet ned 8. september 2016]
- Middle East Eye (2015, 3. januar). Iraq Shiite militias suspected of killing Sunni clerics. *Middle East Eye*. Tilgjengelig fra <http://www.middleeasteye.net/news/iraq-shiite-militias-suspected-killing-sunni-clerics-1904607577> [lastet ned 8. september 2016]
- Mohammed, A. (2015, 2. januar). Gunmen kill three Sunni clerics near Iraq's Basra. *Reuters*. Tilgjengelig fra <http://www.reuters.com/article/us-mideast-crisis-iraq-idUSKBN0KB14220150102> [lastet ned 8. september 2016]
- NCCI, dvs. NGO Coordination Committee for Iraq (2015). *Basra Governorate Profile*. Genève: NCCI. Tilgjengelig fra http://www.ncciraq.org/images/infobygov/NCCI_Basra_Governorate_Profile.pdf [lastet ned 8. september 2016]
- OSAC, United States Department of State, Bureau of Diplomatic Security (2016, 3. oktober). *Iraq 2016 Crime & Safety Report: Basrah*. Washington D.C.: OSAC. Tilgjengelig fra <https://www.osac.gov/pages/ContentReportPDF.aspx?cid=19258> [lastet ned 8. september 2016]

Respons Irak: Situasjonen for sunnimuslimer i Basra

- Taher, A. (2016a, 21. juli). Iraqis wary of political role for Popular Mobilization Units. *Al Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/07/basra-pmu-khomeini-iraq-iran.html#ixzz4HZa8lWeL> [lastet ned 8. september 2016]
- Taher, A. (2016b, 17. august). Accusations fly as Basra cafes hit by string of bombings. *Al Monitor*. Tilgjengelig fra <http://www.al-monitor.com/pulse/originals/2016/08/islamisation-basra-shiite-militias-civil-life.html#ixzz4J4ybH41A> [lastet ned 8. september 2016]
- UNAMI HRO & OHCHR, dvs. United Nations Assistance Mission for Iraq, Human Rights Office & Office of the High Commissioner for Human Rights (2014a, juni). *Report on Human Rights in Iraq: July – December 2013*. Bagdad: UNAMI & OHCHR. Tilgjengelig fra http://www.ohchr.org/Documents/Countries/IQ/HRO_July-December2013Report_en.pdf [lastet ned 8. september 2016]
- UNAMI HRO & OHCHR (2014b, august). *Report on Human Rights in Iraq: January – June 2014*. Bagdad: UNAMI HRO & OHCHR. Tilgjengelig fra http://www.ohchr.org/Documents/Countries/IQ/HRO_Jan-Jun2014Report_en.pdf [lastet ned 8. september 2016]
- UNAMI HRO & OHCHR (2014bc, september). *Report on the Protection of Civilians in the Armed Conflict in Iraq: 6 July to 10 September 2014*. Bagdad: UNAMI HRO & OHCHR. Tilgjengelig fra http://www.ohchr.org/Documents/Countries/IQ/UNAMI_OHCHR_POC_Report_FINAL_6July_10September2014.pdf [lastet ned 8. september 2016]
- UNAMI HRO & OHCHR (2015, juli). *Report on the Protection of Civilians in the Armed Conflict in Iraq: 11 December 2014 – 30 April 2015*. Bagdad: UNAMI HRO & OHCHR. Tilgjengelig fra http://www.ohchr.org/Documents/Countries/IQ/UNAMI_OHCHR_4th_POCReport-11Dec2014-30April2015.pdf [lastet ned 8. september 2016]
- UNAMI HRO & OHCHR (2016, 11. januar). *Report on the Protection of Civilians in the Armed Conflict in Iraq: 1 May – 31 October 2015*. Bagdad: UNAMI HRO & OHCHR. Tilgjengelig fra <http://www.ohchr.org/Documents/Countries/IQ/UNAMIRreport1May31October2015.pdf> [lastet ned 8. september 2016]
- UNHCR (2006). *Basrah Governorate Assessment Report*. Bagdad: UNHCR. Tilgjengelig fra <http://www.unhcr.org/459ba6462.pdf> [lastet ned 8. september 2016]

Muntlig kilde

- Representant for UNHCR i Basra. Skype-samtale med Lifos og Landinfo, 15. mars 2016.

© Landinfo 2016

Materialet i denne publikasjonen er omfattet av åndsverklovens bestemmelser. Uten særskilt avtale med Landinfo er enhver eksemplarframstilling og tilgjengeliggjøring bare tillatt i den utstrekning det er hjemlet i lov.